

(Text v pôvodnej verzii bez redakčných úprav)

Steny kriku

ADRESOVANÉ

Jamesovi L. P.

Phillipe z Osla

Ponakovi Grundskému

Ahmedovi A' l Ifnhovi

Richardovi Watsonovi

Andrzejovi Brzcechwickemu

Madame du Royk

Šiel som, aby som niečo našiel...

... ale na sklonku noci som všetko stratil.

Chcem tu zanechať priebeh môjho úteku zo spoločnosti, aby som vysvetlil, čo ma k tomu viedlo a čo nešťastného ma stretlo. Nechcem, aby ma ľudia považovali za zbabelca, nieto ešte za akéhosi arogantného. Je mi utrpením písať o sebe pred onou udalosťou, lebo v mojej hlave je neprípustné, akým som bol, ale posnažím sa čo najvernejšie vykresliť svoj duševný stav. Avšak...

... akoby som premýšľal o úplne inej osobe.

Nevravím, že ma život v spoločnosti najbližších trápil, ale prítomnosť často diskutovanej témy *náboženstva* prelomil všetky tie priateľské putá. V časoch, o ktorých píšem, svet zaliala vlna náboženstiev tak rozličných a ideovo vzdialených, že človek sa strácal vo vlastných poznatkoch a vierach.

Za našich mladíckych rokoch sme sa často stretávali v istom hostinci zvanom *Čapovaná hrdza*, tak známy pre svoj vycibrený rodinný recept na varené pivo.

Richard Watson, tiež značne podráždený vtedajšou situáciou, prehlasoval: „Niet viacero vier, len viacero mien pre vieru,“ zvyčajne udrel po stole a nastalo ticho. To sa mu spočiatku darilo, ale keď ľudia zväzneli, jeho údery sa strácali v úderoch iných, čo si tak presadzovali svoje názory. Madame du Royk, toskánska liečiteľka, prehlásila, „myslíte si, že nové viery sa stali spasením? Zatrtili staré múdrosti!“ Keď nad ňou vyriekli ortiel a označili ju za vyznávačku starých modiel, jej hlas sa stal naveky nevypočutý a nad jej ohrádzaním ľahostajne mávali rukou.

Už nikoho nezaujímalo, či máte čiernu pokožku, zúžené oči, či vchádzate do šenkov otrhaný alebo v šľachtických hávoch. Šenkárovi strážnici pri dverách zrukli na prišielcov. „Kto je jediný?“ a podľa odpovede, zhodujúcej sa so šenkárovou, ste boli súdený. Nás sa nikto nepýtal, lebo sme tu boli známi a nemohol si nechať ujsť tak bohatú klientelu. Vtom bol aj napriek „sile jeho viery“ nezdolný a to, že mu náš jeden večer pokrýval výdaje a mesačný kelnerkin plat, bola dostačujúca náhrada za naše debatné rozbroje.

Ponak Grundský raz prehlásil, že nejestvuje voľnomyšlienkarstvo viery, ale že každý v niečo veríme. Ja, ako muž v celej svojej existencii slobodnej mysle, som si radšej upil z pohára a utopil tak voľnomyšlienkarске námiety. Nechal som ich, nech zvädzajú slovné bitky, koľko im hrdlá ráčia, a radšej som sa venoval rozhovoru s mladou Phillipou z Osla o cestách na chladný sever. Spočiatku boli rozhovory s ňou pre mňa potešením a útekom zároveň, ale i ona časom prepadla dišputám.

Za jednej z posledných nocí ma ale oťapili myšlienky dobiedzajúce zo všetkých strán a zaraz som spoločnosť blízkych opustil. „Musíš nájsť svoju vieru!“ započul som slová Ponaka Grundského, ale doposiaľ neviem, či to patrilo mne alebo niekomu inému.

Človek neprepadne názorom iných, ak má ten svoj utvrdený. Musí ho však zviazať pevne, aby ho nikto len tak nezničil, a zároveň krehko, aby ho mohol sám obmieňať v prípade potreby. Takýto názor som potreboval, lež vo svojom živote som nenašiel času na tak hlbavé zamyslenie. Hrozilo mi, že by som ľahko prepadol nejakej sekte, a tak som si zaumienil svoj postoj v tejto otázke utvrdiť.

Keď som sa nevedomky prežehnal pri Ahmedovom kliatí, zistil som, že moja hlava je dosť oťapená, aby bez premýšľania prijímala názory iných. „Musím odísť,“ zvolal som preľaknuto a utiekol, nech to vyzeralo akokoľvek výstredne a spoločensky neprijateľné.

Andrzej Brzeczwicki mi po súkromnom rozhovore povedal o jeho starom panstve na východe Poľska. „Nevravím o žiadnom luxuse,“ prehovoril, odpil si z vína a sprisahanecky sa ohliadol, „ani o žiadnom služobníctve a pozlátaných trónoch, priateľu. Ale samoty, tej si tam užiješ.“ Na okamih sa odmlčal. „Buď si tam, koľko len budeš chcieť. Panstvo je napísané na moje meno, ale ja v ňom nevidím uplatnenie. Ani predať ho nechcem, je to rodinné sídlo, dedí sa...“ zvyšok večera sme strávili rozhovorom o vývine architektúry, až dokým nezačali prichádzať ostatní a vtedy som šiel domov.

Na rozlúčku prišli všetci. Od Andrzeja sa dozvedeli dôvod odchodu a tak sa na viac nevypytovali. „Nájdí, čo nájsť máš.“ Vypravdal ma slovami Ponak Grundský a krátko ma objal. Nasadol som do drožky, dal sa odvieť na železničnú stanicu a odtiaľ vlakom do Poľska.

Cesta mi vzala len pár dní. Povahy ľudí sa menili rovnako ako krajina za oknami. Musím povedať, že výpary a čmud mi znepríjemňovali cestu – do spánku ma dostávala až nepriebojná únava a nudné chvíle spríjemňovali mladíci s lutnami a pišťalami. Na tretí deň si prisadol bradatý starec a ten nám v kupé vrel o akejsi kolede s tromi duchmi, ale viac si nepamätám. Ako Andrzej vrel, „never ľudom, čo pri sebe majú boha. Ktoréhokoľvek,“ ale v týchto vagónoch zaťažko zistiť, kto má koho pri sebe.

Keď som vystúpil, s vervou ma obskočila početná skupina, mávali mi pred očami zväzkami papierov a hulákali o zlom vysvetlí Písma. Povedal som, že môj priateľ James L.P. by ocenil rozhovor s nimi, ale že ja sa musím ponáhľať k drožke. Vodič ma čakal pred stanicou, s napísaným menom na tabuli a krivozubým úsmevom. „Vezmete ma priamo k bráne?“ prívetivo prikývol. Vyložil som batožinu do drožky a vyšvihol sa na lávku ku kočišovi.

„Ajže hej,“ odvetil, „odvedem vás tam, pánče,“ jeho hlas mi bol cudzí, a rozumel som len niektorým slovám. Jeho reč som nedokázal zaradiť ani do miestnej reči, „neh ďaleko, len tu zá mestém pódeme do Kratucháfe a pódže...“ mávol rukou. Pomyslel som si, že s tak zhovorčivým si predsa len ukrátim čas, nebuť mojej chuti rozprávať sa a pochabej ostražitosti. Mesto som zaraz opustil a vydali sa lesnou cestou. Keď sa nám civilizácia nadobro stratila za v pätách, rozhovorili sme sa.

Po polhodine sa to zvrtilo. „... a preto vravím, že každý by si mal vybrať vieru, akú chce... časom...“ prudko zatiahol opraty, temer ma prekotilo ponad kone, a úkosom na mňa pozrel.

„Vypadnújte z mojho kóč!“ zrúkol na mňa podivnou zlátaninou jazykov. Keď som poň nechápavo strelil pohľadom, majúc na jazyku pripomienku o vopred zaplatenom odvoze, vystrčil ma z lávky a padol som na pevnú zem. Dlane a kolená som si doškral na kamení. Sotva som si stihol vybrať svoju batožinu, už poháňal vrané kone ďalej. „Pogaň, majcú mé za čého...“ začul som ešte jeho horekovanie, ale ostal po ňom iba zvírený prach.

Zanechal ma samého poblíž lesa, za ktorého dlhými pinkami už zapadalo slnko. Brieždenie menilo oblohu v koláž tmavej a horľavej červenej farby. Napokon som sa vydal v smere drožky.

V dedine, do ktorej som neskoro v noci dorazil, som sa s nikým nezhováral. V miestnom hostinci som si prenajal nepresvetlenú kuticu a zavčasu zrána som z viesky vyrazil k hrádku. K vodiču kariolu, ktorý vrel pre mňa miestnym nezrozumiteľným jazykom, som sa radšej ani nesnažil ozývať, len som sa mlčky krčil pri dverách.

Andrzejovo rodinné sídlo sa týčilo na nevysokom víšku zo štyri hodiny od dediny. Ráz stavby pôsobil renesančne, i keď prapodivné okná kaskádových poschodí s vikiermi pôsobili skôr gotického londýnskeho štýlu. Prapodivnosťou stavby, tak ďaleko od rodísk umeleckých architektúr, som sa viac nechcel zapodievať. Menšie dvere v hlavnej bráne som otvoril Andrzejovým kľúčom a prešiel som nádvorím k hlavnej budove. Nešíre priestranstvo tvorilo zhuk budov a úzke postranné uličky vedúce k ďalším menším stavbám. Hlavná budova pôsobila tajomne a chladne. Ocitol som sa v priestrannej vstupnej hale, o ktorej bol ihneď samozrejme, že už nie je dávno obývaná. K stenám prirazené lávky boli zahľtené prachom, police mali v kútoch pavučiny a steny vybledli ako priestory za obrazmi, ktoré nikto roky nezloží.

Najprívetivejšou miestnosťou mi prichodila miestnosť severnej veže. K zapadnutej kutici pod kuželovitou strechou sa vychádzalo drevnatým schodiskom, ktorý bol pri rôznych strieľňach podestou.

Keď sa ťažké kované dvere za mnou zatvorili, cítil som sa konečne sám. Strop tvorila drevená konštrukcia strechy, ktorej škridlice vyzerali nepoškodené. Vmestila sa tam nanajvýš úzka posteľ, stôl a stolička pre jedného a truhlica na šaty pri nohách postele, ktorú som ale nemienil využiť. Doposiaľ si nedokážem predstaviť, načo mohla miestnosť kedysi slúžiť; azda akési súkromné väzenie či čosi také.

Až do neskorého večera som nič nerobil. Nohy som mal vyložené na písacom stole, hneď vedľa zápisníka, otvoreného na čistej dvojstránke. Zavretý vo veži som bol slobodnejší, než inokedy predtým, čo ale navzdory mojim očakávaniam pôsobilo zvláštne. Bol to zároveň pocit akejsi stiesnenosti, i keď boli steny od seba na päť krokov. I v takejto uzavretosti ma zvieralo zdesenie, že som bol na očiach mnohým, čo mi nedovolilo naplno sa otvoriť mysleniu.

Až do večera sa nič nedialo. Menil som sedavú polohu, na čas som si líhal, až do okamihu, kedy ma nezmohlo k spánku. Keď som sa zamyslel nad rozhovormi mojich blízkych, steny miestnosti mi prišli naklonené a o čosi bližšie. Počul som o tomto prirovnaní od diev, čo si prežívali ťažké časy, ale jakživ by mi nenapadlo, že to niekedy zažijem sám.

Snaha vypracovať nejaký názor, pričom som musel brať do úvahy *pre* a *proti* všetkých možných náboženstiev, so sebou prinášala nutnosť všetko vypísať a premyslieť.

Predstava zavrnutia doposiaľ uznávaných dogiem ma drvila. V tej chvíli, keď som dvihol hlavu od papiera, aby som ponatáhoval tuhnúci krk, som úkosom zočil Andrzejovu tvár. Vytrčala zo steny. Vstal som, podišiel bližšie k tomu výjavu a lepšie sa mu prizrel. Prstom, sprvoti ustráchané, som oprobvoval okraje. Cítil som ich. Zdali sa byť tak skutočné a neuveriteľné. „To bude zaiste únavou,“ šomral som si, vracajúc sa k stoličke, „Únavou, iste. Veď po celodennej ceste, teperenie sa s batožinou... človeka dostanú kdejaké bludy...“ Otvoril som malé okienko povyššie hlavy, s úmyslom dopriať myslí chvíľu odpočinku a čerstvý vzduch, a zaliezol som do postele.

Od tohto okamihu si nie som istý, či som spal alebo bdel. Prebudil som sa do tmy. Okamžite som pohľadom zamieril k stene, v túžbe nevidieť akékoľvek proporcie tváre, ale vedľa Andrzejovho výtlaku sa zjavila ďalšia tvár. Tentoraz Madame du Royk. A ďalej Ahmeda A' l Ifnha a Richarda Watsona. Sprvoti sa ukázali malé hrbolčeky, tie sa zväčšovali, až sa ukázali akési kopce, tie nadobudli kontúry líc, z hrbolčeku sa stal nos, potom oči a napokon pretŕčali von celé hlavy.

Miestnosť bola o čosi užšia a po okienku nebolo ani vidu. Galériu hláv mojich priateľov doplnila Phillipe, Ponak a James. Oči a ústa mali dokorán otvorené, vo výrazoch nemého výkriku. Či to bolo oľapením mysle pre vydýchaný vzduch, neviem, ale nedokážem prijať skutočnosť, že steny temnice na mňa začali vyhadzovať telá.

Najprv vypadlo telo Phillipe z Osla. Bolo akoby z pálenej hliny, ale ohybné a pevné. Vlasy boli do hlavy len vyryté. Za hlavou nasledovali plecيا, hrud' s nevel'kými prsiami, brucho, hladký rozkrok a nohy. Opustila stenu a padla na mňa z výšky necelých dvoch stôp. Zakryl som si hlavu rukami, snažiac sa ubrániť pred úrazom. Zaťažila ma váhou skutočného tela. Za ňou nasledovali James a Madame du Royk. Zošuchli sa na Phillipe a pritlačili ma k posteli. Pazvuky žuchnutí, pádov a rinčania akoby krčahov značili vypadávanie ďalších tiel. Zahliadol som opakovane sa zjavujúcu Phillipu a Madame du Royk, takisto Ahmeda a niekde i Ponaka. Kopili sa a vršili na mne.

Vzhliadol som k dverám. Nedelila ma od nich veľká diaľka, ale pod náporom priateľov som sa sotva dokázal hýbať. I ten nepatrnejší pohyb ma bolel, akoby mi do toho miesta niekto bodal nožom. Uznal som, že pomaly to nepôjde. Chytil som hrany postele, prudko sebou mykol a pritiahol nohy k hrudi.

Keď som si vyslobodil nohy a bol skrčený na kraji postele, mierne som pootočil hlavu, lebo do zátylku sa mi tlačila hlava Andrzeja Brzcechwického. Pôsobil na mňa opantajúcou silou. Vystrelil som nohami, vysúkal sa spod a vrhol sa k dverám. Ubzikol som spod tiel, siahol po kľúčke a doslova vypadol z miestnosti, miňajúc Ponaka vyvrhnutého stenou nad dverami.

Oprel som sa chrbtom o dvere. Počas dychčania som počúval, ako sa miestnosť za mojím chrbtom ďalej naplňa. Každý úder mnou otriasol. Zotrvál som v tomto nervy krušiacom momente až do chvíle, kedy som bol schopný pohybu. To už zvuky pádov nadobro utíchli. Vtedy som sa odhodlal odlepiť chrbát a trieliť preč z panstva.

Dokým som sa pobral na cestu domov, ubehol mesiac. Nezniesol som žiadnu živú bytosť, a dosť moju myseľ škvarila práve odžitá skúsenosť. Trmácal som sa po lesoch a prespával v starých zruboch

a v opustených loveckých chatkách. Zo dva razy som sa vyštveral do loveckých posedov, až dokým ma zavčasu neprebudili hatlaninou hovoriaci miestni. Zatelefonoval som z miestnej radnice priateľom a tí mi poslali nejaké peniaze. Čakaním na drožku, vlak a potom cestou som sa snažil ešte popremýšľať nad svojím problémom s vierou, ale nedokázal som prijať už sebemenšiu myšlienku, i keď som ju považoval za neškodnú.

Žiaden z bohov by nemohol byť tak krutý, aby dovolil, žeby sa čosi také stalo. Tým okamihom som v sebe zavrhol pripustenie, že vôbec nejaký boh jestvuje. Uveriť, že je tu vyššia moc, by ma i s mojím odžitým zážitkom nadobro zničilo.

Po návrate sa môj život rázom zmenil. Už mi nebolo problémom započúvať sa do rečí mojich blízkych. Dokázal som pri nich presedieť i celé hodiny bez nutnosti odchodu, čo kvitovali a neraz povedali, že je zo mňa lepšia osoba. Musím povedať, že ma značne teší, ako sa môj stav mysle zaostril a zabíja každú myšlienku prichádzajúcu z tohto myšlienkami skazeného sveta.

Nemôžem si však pomôcť, no nedokážem prijať *ŽIADNU* novú myšlienku.